

Nr 344

Av herr Hamrin i Kalmar m. fl., om ökade möjligheter till förtidspension.

(Lika lydande med motion nr 274 i Första kammaren)

För äldre medborgare som ännu inte uppnått pensionsåldern finns ett uppenbart glapp i trygghetssystemet. Många människor som närmar sig pensionsåldern får av olika skäl omöjligt att försörja sig på arbetsmarknaden innan de på vanligt sätt erhåller pension. Visserligen finns möjligheten att efter uppnådda 63 år erhålla reducerad folkpension, men detta kan innebära en helt otillräcklig försörjning, framför allt för den som bara har folkpensionen att leva av. Man får här hålla i minnet att reduktionen av pensionen fortsätter även efter det att pensionären uppnått 67 års ålder. Dessa människors problem kan inte lösas genom en sänkning av den allmänna pensionsåldern i ett läge då förbättringar i det allmänna hälsotillståndet medför att allt fler människor ägnar sig åt någon form av yrkesarbete efter uppnådd pensionsålder och många grupper framför önskemål om höjd pensionsålder. På något sätt måste i stället de grupper av människor som får sina försörjningsmöjligheter väsentligt inskränkta före uppnådd pensionsålder få möjlighet att erhålla förtidspension.

Denna typ av försörjningssvårigheter träffar den äldre arbetskraften vid driftinskränkningar och företagsnedläggelser särskilt i glesbygder där differentieringen inom arbetslivet är liten. Dessa människor kan ofta inte hjälpas genom tillgängliga arbetsmarknadspolitiska resurser. Omskolning och flyttning till annan ort kan ofta av olika skäl var omöjlig.

Dessa människor kan emellertid inte lämnas ohjälpta. Samhället har både råd och skyldighet att tillse att de inte blir offer för rationaliseringsåtgärder och strukturförändringar inom industrin. Det är självklart att alla möjligheter i första hand bör tillvaratas för att ge även äldre förutsättningar att försörja sig genom eget arbete. Men det kommer ändå att förekomma fall, inför vilka man står maktlös emedan de vanliga åtgärderna inte kan tillgripas. Även om antalet sådana fall torde vara ringa, utgör detta inte någon ursäkt för att lämna dem ohjälpta. Kontanta bidrag är en utväg som måste tillgripas men helst endast under en övergångstid.

En annan grupp som drabbas av denna typ av problem är de s. k. hemmادöttrarna samt vissa äldre fränskilda kvinnor och änkor. Gemensamt för dessa kvinnor är att de ägnat större delen av sitt liv åt arbete i hemmet. På

grund av tidigare rådande uppfattning om kvinnans roll har de erhållit dålig utbildning för yrkesarbete utom hemmet och har små möjligheter att gå ut på arbetsmarknaden när försörjaren — make eller förälder — inte längre, på grund av skilsmässa eller dödsfall, kan betala deras uppehälle. Självklart skall även här i första hand vidtas åtgärder som syftar till att inplacera dessa kvinnor på arbetsmarknaden. För många av dem är detta emellertid omöjligt. Deras problem har under många år påvisats framför allt från folkparti- och centerhåll i riksdagen, men någon radikal förbättring av deras villkor har inte skett.

En tredje grupp utgör de som på grund av särskilt påfrestande yrkesarbete får svårt att fortsätta i sitt yrke fram till pensionsåldern utan att de därför kan i medicinskt avseende klassificeras som oförmögna till arbete och berättigade till förtidspension enligt gällande regler. Detta gäller t. ex. gruvarbetare, skogsarbetare, restaurangpersonal och städerskor. Även för dem är ofta av t. ex. åldersskäl omskolning m. m. inte reella alternativ.

Till förra årets riksdag framförde vi i vår motion om arbetsmarknadspolitiska åtgärder i samband med driftinskränkningar m. m. förslag om skyndsamt utredning angående möjligheterna att införa ändrade regler för rätt till förtidspension så att sådan pension efter prövning kan beviljas äldre personer som en sista utväg när det visat sig omöjligt att lösa deras försörjningsproblem genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Utskottet avisade emellertid detta förslag med motiveringen att problemet i första hand borde ses som en arbetsmarknadsfråga och därför borde lösas genom en arbetsmarknadspolitiskt motiverad stödform i stället för genom den allmänna försäkringen. Man hänvisade också till den s. k. KSA-utredningen, som 1967 fick vidgade direktiv att med förtur utreda och lägga fram förslag till utformning av stödformer för äldre arbetstagare som träffas av särskilda omställningssvårigheter. Utredningens förslag på denna punkt har nu framlagts. Man föreslår införandet av ett dagpenning- och omställningsbidrag som skall utgå till arbetslös arbetstagare över 60 år eller till yngre arbetstagare som förklarats berättigad därtill på grund av att företaget där han varit långvarigt anställd nedlagts eller vidtagit bestående driftinskränkning.

Den föreslagna reformen löser de här diskuterade problemen endast för en liten del av de människor som på grund av åldersskäl drabbas av försörjningssvårigheter. Endast arbetstagare erhåller stöd, vilket utesluter sådana kategorier som hemmadöttrarna och småföretagare som drabbats av de dåliga konjunkturerna. Försörjningssvårigheterna skall också enligt förslaget ha uppstått genom yttre förändringar i arbetsmöjligheterna på orten och får inte bero på allmän svaghet hos arbetstagaren själv.

De arbetstagare som arbetat inom yrken som medför tidigare fysisk förslitning och därför kräver sänkt pensionsålder kan knappast låta sig nöja med tillfälliga stödåtgärder som endast utgår i väntan på att de finner annat arbete.

Det är rimligt att nu försöka avhjälpa den brist i det allmänna trygghets-systemet som drabbar dessa kategorier genom den allmänna försäkringen.

Med anledning av vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsam utredning angående möjligheterna att införa ändrade regler för rätt till förtidspension innebärande att sådan pension efter prövning kan beviljas äldre personer som en sista utväg när det visat sig omöjligt att lösa deras problem genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Stockholm den 24 januari 1968

Mac P. Hamrin (fp)

i Kalmar

Elias Jönsson (fp)

i Ingemarsgården

Ingegärd Fränkel (fp)